

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. annu 4 fl.
pe 1/2 annu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
annu.

SPERANTIA.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Fóia literaria-bisericesca.

Organulu teologiloru romani din Aradu.

Fóia acésta sub redactiunea colegiale a membriloru societati de leptura si sub auspiciile superioritati scolastice
ese de doue ori la luna. anume la 1. si 15. a fiescecarei lune.

107. Pres.

PROCOPIU

*din mil'a lui Ddiu dreptcredintiosulu Episcopu diecesanu
alu Aradului. Oradii-mari, Ienopoliei si alu Halma-
giului, precum si alu partiloru adnecsate din Banatulu
Temisianu.*

*Iubitului cleru si poporu alu Eparchiei Nóstre. Daru,
mila si pace dela Ddiu Tatclu si Domnulu nostru
Isusu Christosu!*

La pasirea in viétia a noueloru institutiuni bi-
sericesci regulate pe bas'a canóneloru in statutulu
nostru organicu bisericescu, amu nutritu acea spe-
rantia: cà clerulu eparchialu, convinsu aduncu de-
spre marea importantia a acestoru institutiuni pentru
desvoltarea vietii nóstre bisericesci, va lucrá din res-
poteri la inradecinarea acelor'a in tóte straturile or-
ganismului bisericescu; ér poporulu, apretiuindu liber-
tate mari, si incurgerea, ce i este acordata midilo-
citu si nemidilocu in tóte afacerile bisericesci, va
imbracisá cu caldura nouele institutiuni, si se va
folosi de ele spre a se intari in stramosiésca cre-
dintia, si spre a spori càtu mai multu in moralitate.

Amu esperiatu inse cu dorere in cei doi ani,
ce trecura dela pasirea in viétia a statutulu organicu:
cà in mare parte clerulu si poporulu Nostru epar-
chialu, in locu de a imbracisá cu bucuria favorurile
ce i le dà statutulu organicu, si in locu de a lucrá cu
poteri unite la consolidarea trebiloru bisericii nóstre
nationali, spre marirea lui Dumnedieu si spre feri-
cirea comuna a crestiniloru nostri: mai vertosu se
arata cu recéla càtra institutiunile noue bisericesci.
Sinódele, comitetele si scaunele protopresviterali, pen-
tru neparticiparea membriloru preotiesci si mireni,
nu se intrunescu regulatu; asia nici sinodele nici
comitetele parochiali, cari sunt chiamate a-si regulá

si conduce trebile interne ale comunei bisericesci; ma
in unele locuri poporulu nostru se arata asiá de slabu
in credintia, incàtu ici-colé dandu ascultare amagiri-
loru provenite dela contrarii bisericii nóstre, incepù
a se clatiná, spre a se rumpe din legaturile santei
nóstre bisericii, in care s'au nascutu, au vietuitu si
au repausatu mosii stramosii nostri, secolu peste secolu.

Déca cercetamu caus'a reului acestui'a, si déca
in cercetarea Nóstra privimu la poporu, aflamu de o
parte cu multa mangaere: cà poporulu nostru preste
totu e cu dragoste si alipire càtra biseric'a stramo-
siésca; e plecatu a face tóte cele necesarie spre
inflorirea bisericii; dar de alta parte spre mare mach-
nire a Nóstra i lipsesce in multe locuri conducerea
buna din partea nemidilocitiloru pastori sufletesci,
cari in locu de a indreptá pre poporu in càile salu-
tarie, lu-lasa pre acela fara trebuintiosulu nutrimentu
sufletescu, si nu facu nimica pentru a-lu desteptá se-si
cunósca interesele salé si se se folosésca de dreptu-
rile ce i le dà statutulu organicu.

Au fostu tempuri lungi si grele, candu biseric'a
nóstra dreptredintiósá erá necurmatu cercetata de
navalirile dusmaniloru, cari nisuiu pururea a fal-
sificá adeveturile predicate de mantuitoriulu lumei si
de santii sei Apostoli; erá cercetata de dusmani,
cari cautau se supuna ambitiunei private interesele
spiritali ale poporului. — Contr'a acestoru dusmani
s'a luptatu totdeun'a cu barbatia clerulu dreptredin-
tiosu, folosinduse de poterea euventulu, de indreptari
si invetiaturi sanetose, prin cari a scapatu cea mai
mare parte a poporului de retacire.

Astadi in unele parti se continua si se renqiescu
cu totu felulu de uneltiri atacurile dusmaniloru; se
punu feliurite curse poporului nostru, pentru a-lu
instrainá dela institutiunile salutarie ale bisericii nóstre
nationali, si a-lu trage in retacire. — Si preotimea

nóstra facia cu aceste atacuri si uneltiri. in multe locuri se arata, ca si cum s'ar fi uitatu de sublim'a sa datorintia, de a fi pastoriu adevratu turmei cuventatórie. — Sunt comune bisericesci, in cari abia se mai póte observá vre-unu semnu alu vietii crestinesci, si acést'a numai si numai din caus'a preotiloru nepasatori, indiferinti càtra chiamarea loru.

In dumineci si serbatori cultulu dumnedieescu in multe locuri trece numai de unu mecanismu din afara, fàra de vre-o renoire spirituala. — Invetiaturile edificatórie pentru poporu lipsescu mai in totu loculu asia: încàtu poporulu nostru apare ca o multime de bolnavi fàra medici; o multime de orfani fàra parinti, caror'a nime nu li da nutrimentulu sufletescu; apare ca unu pamentu necultivitu, care nu póte produce fruptele imperatiei ceresci.

In astfelu de locuri nu e dâr mirare: déca poporulu nostru nu scie pretiui drepturile cele frumóse, ce i le da statutulu organicu; nu conluera la consolidarea nóstra bisericéscá; nu se ingrigesce de crescerea generatiunei viitórie; ci din contra, traiesce in nepasare facia cu interesele sale, si de multe ori se da a se folosí de instruminte orbe in man'a dusmaniloru.

„Budiele preotului voru padí sciintí'a, si legea voru cercá din rostulu lui, cà angerulu Domnului atotutiitorului este“ (Malach. II. 7). Asia e; sciintiele si santieni'a vietii trebue se fie insusirile cele mai stralucite ale unui preotu; fàra de aceste nu e in stare de a face se resara in inimele ómeniloru seminti'a cuventului lui Domnedieu. Pentru aceea si intemeitoriulu bisericei Christosu pretinde dela invetiaceii sei pe langa zelu mai alesu cunóscerea legii, precumu s'a cerutu si in legea vechia. „Pentru cà ai lapedatu sciintí'a, si eu te voiú lapedá pre tine, ca se nu preotiesci mie.“ (Osia. IV. 6.)

Ce e invetiatoriulu in scóla, aceea e preotulu in bisericá. Crestinii, desí ca prunci au cercetatu scóla, déca mai apoi remanu fàra invetiaturi morale in bisericá si afàra de bisericá, — sunt asemenea arboriloru, cari pana ce au fostu in seminariulu de pomi, erau paditi prin gradinariu; dar dupace s'au seditu la locu de fructificare, s'au lasatu prada omidelorú; si apoi déca acesti arbori parasi nu rodescu, vin'a nu e a loru, ci a paditoriloru, cari voru si ave se dee sêma stapanului gradinei.

Adevratu, cà astadi, candu suntemu numai la inceputulu reorganisaríi nóstre bisericesci, starea preotimei socotita in generalu, e inca nefavoritoria; sarcini

nele preotului sunt multe si grele, fiindu siliti cei mai multi a-si asecurá subsistintí'a lorú prin agricultura si alte ocupatiuni economice, cari ii impedece dela detorintiele sale preotiesci. — Inse chiar pentru cà impregiurarile nóstre in partea acést'a sunt asia de nefavorabile: se cere dela preotu indoita serguintia, taria sufletéscá si rebdare, cu care se póta satisface detorintielorú sale in tóta privintí'a, urmandu esemplulu mantuatoriului, alu Apostoliloru, si alu celoralti luminatori ai popórelorú, cari prin zelulu lorú plinu de resignatiune, in mani'a persecutiuniloru secularie, au facutu ca biseric'a crestina se triumfeze si se devina universalá.

Restringerea la o viétia solidá, modestá, corectá; evitarea tuturorú petreceriloru, ce nu convinu statului preotiescu, si preste aceste o economiá rationabilá intru tóte, sunt remedie, prin cari preotulu si in cele mai strimtoraté impregiurari póte satisface detorintiei sale preotiesci.

Facia cu detorintí'a preotului de a tiené cuventari instructive in bisericá, va poté dice dóra cineva, cà poporulu nu e dedatu cu predice si nu le asculta. Acést'a póte se fie unde si unde, mai alesu cà si apostolulu a prevediutu unele ca aceste, candu dice: „Va fi vreme, candu invetiatur'a cea sanetósa nu o voru primí, ci dupa poftele sale si-voru alege loru-si invetiatori, . . . si dela adeveru audirulu lorú si-voru întórce, si la basne se voru plecá“ (II. Tim. IV. 3—4.) Dar chiar pentrucà poporulu inca nu e dedatu pretotindenea cu invetiaturile, ce se dau prin predici bisericesci: preotulu e datoriu a starní gustulu poporului càtra astfelu de predici, alegandu-si specie de invetiaturi practice si edificatórie pentru viétia moralá a poporului, dupa cum adauge apostolulu la cuvintele citate mai susu: „Éra tu priveghiéza intru tóte, patimesce reulu, fà lucrulu Evangelistului, slujb'a ta fà-o deplinu.“ (II. Tim. IV. 5.)

Ací au aplicare si cuvintele santului Ioanu Criosostomu, carele dice: *Admoniúniile nóstre totusi trebue se aduca frupte. Dar presupunendu, cà cei retaciti si dupa acést'a invetiatura voru continuá traiulu vietii de mai nainte: noi pentru acea totusi nu trebue se incetamu a li dá invetiatura ulterióra. Fontan'a dà apa si déca acést'a nu o cara nimene; isvórele isbucnescu si déca nu scóte nimene apa din ele; fluviele si-continua cursulu si déca nu bé nimene din ele. Tocmai asia trebue si cuventatoriulu se-si puna in lucrare tóte poterile chiar si atunci, déca nimene nu-lu ié in socotintia; si déca celu ce te aude, nu va primí sementí'a aruncata prin*

tine, si nu va dá ród'a ascultării: atunci tu vei avé meritá'a resplátá naintea lui Dumnedieu, ma recompensatiunea ti-va fi chiar asia de abundanta, de si nu te asculta, ca si cum ar fi, déca l'ai fi miscatu; tu ti-ai facutu detorinti'a." (1. omil. s. Lazaru.) Mai de parte dice totu acelu santu parinte: „Desi nu iéu toti in socotintia cuvintele nóstre: totusi o diumetate din ei le va ascultá; déca nu, atunci a treia parte din ei; déca nici a treia, atunci totusi a dieca parte; si déca nici acést'a, din multimea intréga macaru numai unulu te va ascultá. O de te ar ascultá in continuu baremu acést'a unulu!” (Omil. 2. cutr. de pam.)

Chiar acele midilóce trebuescu la conservarea si prosperarea bisericii, cari au fostu necesarie la intemeierea si latirea ei. Numai prin cuvintele lui Ddieu predate in forma de predici, omilii si catichisari s'a potutu latí biserica crestina. Aceste sunt de a se folosi si acum pentru intarirea poporului in credintia si alipire cátra sant'a nóstra biserica; fára aceste poporulu nostru in concurenti'a cea mare a altoru popora va remané totu-deuna napoi, espusu pericolului estremu de a-si perde esistinti'a ca popopu de unu sange si de o credintia, si atunci raspunderea va cadé pre aceia, cari nu si-au implinitu detorinti'a de a conduce pre poporu in cáile salutarie.

Cáttra voi dar Iubitiloru preoti ai eparchiei Nóstre mai alesu Ne adresamu si ve facemu atenti cu apostolulu: „Nu fiti nebagatori de séma de darulu ce este intru voi, care vi s'a datu prin prorocia cu punerea maniloru preotiei“ (1. Tim. IV. 14.) Folositi bine cu tóta conscientiositatea darulu invetiarii si alu luminarii poporului; darulu, care face pre preotu se fie conducetoriu orbiloru; invetiatoriu celoru nesciutori; crescatoriu prúnciloru; luminatoriu celoru din intunerecu; midilocitóriu intre ceriu si pamentu; canalu tuturoru daruriloru Duchului santu; omu alu lui Dumnedieu la poporu, si omu alu poporului la Dumnedieu.

Acésta indrumare a Nóstra urmandu-o, preotimea parochiala va avé in dumineci si serbatori a tiené in biserica cuventari cátra poporu, a portá grige de catichisarea incepatoriloru, si preste totu in biserica si afára de biserica a folosi tóte invetiaturile si svaturile, prin care poporulu sè se intarésca in credintia, sè se abata dela retacire, sè se indrepte la cáile salutarie, sè se deprinda in fapte bune, si peste aceste sè se intereseze de trebile nóstre publice bisericesci, spre a vedé cátu mai curendu intrupate dispu-

setiunile statutulu nostru organicu, dela care depinde consolidarea si inflorirea bisericii nóstre nationali.

Deosebita detorintia are preotimea parochiala a nisui: ca sinodele si comitetele parochiale sè se tiena regulatu, si tóte trebile interne ale comunei, ér mai vertosu cele economice sè se provéda dupa cum prescrie statutulu organicu, avendu in conlucrare cu invetiatorii si cu alte organe scolastice a instrúá pre poporu, ca se cunósca drepturile si detorintiele, ce i le da si i le impune statutulu organicu. Pe langa aceea detória preotimea a privighiá ageru asupr'a turmei sale, pentru a o padí in contr'a dusmaniloru bisericii nóstre, si la casuri obveniente a face aratare la superioritatea bisericésca, aratandu tóte uneltirile si nelegiuirile ce se intempla din partea contrariloru.

Totu asia sunt detori protopresbiterii si celelalte organe ale administratiunei eparchiali: a fi cu privighiere asupra preotimei parochiali; a controlá implinirea detorintieloru espuse mai susu; a lecuí prin indreptari, svaturi si admonitiuni scáderile, ce dóra se arata in parochie, si a le face cunoscute consistoriului, déca acele altcum nu s'aru poté delaturá. Protopresbiterii cu deosebire mai au a portá grige: ca sínódele, comitetele si scaunele protopresbiterale sè se tiena regulatu, si preste totu au a privighiá neadormitu asupr'a intereselorú nóstre bisericesci, intrevenindu cu svatulu si autoritatea loru ori unde ar fi de lipsa pentru salvarea acelor'a.

Ca inse clerulu nostru se-si póta impliní detorintiele sale atinse mai susu, e de lipsa a se ocupá cátu se póte mai multu cu cetirea cartiloru folositórie; a-si revocá mai adeseori in memoria studiele teologice; a studiá istori'a bisericésca si dreptulu canonicu alu bisericii nóstre din manualele edate de Eselenti'a Sa Preasantitulu Metropolitu alu nostru; a prenumerá si a cetí foile periodice, cari se ocupa cu trebile nóstre bisericesci, si preste totu a face progresu in cultura si eruditiune.

Ér voi crestiniloru dreptcredintiosi din eparchi'a Nóstra, fiti tari in credinti'a ce o ati mostenitu dela parintii vostri; ascultati svaturile cele bune, ce vi le dau organele bisericii, preotimea si mai marii vostri; siliti-ve a inaintá in cultura, portandu pre fii vostri la scóla; cautati a cunósce drepturile si detorintiele vóstre cuprinse in statutulu organice, si folosindu de acele, luati parte la sinodele parochiale precum si la comitete, cari sunteti membrii acelor'a; nu ascultati amagirile, ce ve vinu dela contrarii institutiuniloru nóstre bisericesci, si ve feriti de retacire,

intieptindu-ve cu exemplele acelora, cari cu mare parere de reu, dar si cu multe greutate s'au intorsu dela retacirea, in care cadusera.

Lucrati toti din respoteri: ca institutiunile cele frumóse ale bisericei nóstre nationale cuprinse in statutulu organicu, se pasiésca pretotindene in viétia; lucrati spre crescerea si luminarea poporului; suportati greomenturile, ce se receru la administratiunea bisericesca: impliniti-ve detorinti le vóstre crestinesci in strinsa solidaritate; si atunci bisericea nóstra nationala spre marirea lui Dumnezeu si spre binele comunu alu crestíniloru nostri va prosperá si in florí.

Datu in resiedinti'a Nóstra episcopésca din Aradu, la 28. Februaríu, 1872.

Procopiu Ivacicovieiu, m. p.
Episcopulu Aradului.

Aradu, $\frac{1}{13}$. 1872.

Inca nici nu a parasitu de totu patulu doreriloru Preasantia Sa Domnulu Episcopu dieésanu, candu éta ne suprinde cu pastoralulu de mai susu care e dovéd'a cea mai eclatanta a ingrigirei despre interesele poporului din eparchia.

Ne bucuramu fórte, cá acésta dispusetiune a Preasantiei Sale este celu mai bunu auguriu pentru bisericea nóstra: acésta dispusetiune totu omulu si crestínulu adevratu trebuie se o imbracisizeze cu caldura, pentru cá dela efectuarea ei depinde progresulu si cu progresulu insasi salatea multu cercatului nostru poporu costatoriu aprópe din 600.000 de suflete. Luminarea mintii si nobilitarea inimei prin invetiaturi pastorale si catichetice la tóte ocaziunile, dar mai ver-tosu in dile de dumineci si serbatori, este scopulu acestui pastoralu. Detorinti'a predicarii are bas'a sa in insasi flinti'a preotiei, cunoscuta fiesce carui preotu din Teologia pastoralá: si in urmare nu credemu ca ea se se póta considerá de o sarcina noua si ingreunatoria pentru preotime, cu atátu mai pucinu, cá unii preoti si pana acuma au pórtatu sarcin'a acést'a cu tóta scumpetatea; inse dorere, cá despre cea mai mare parte a preotimei nóstre nu potemu dice acést'a. Bisericea nu sta numai din prestolu ei si din amvonu. Preotii sunt ostasii cei chiamati ai imperatiei lui Dumnedieu pe pamentu, carea este imperati'a luminei: arm'a preotului este cuventulu lui Dumnedieu, aren'a pentru lupta in contra imperatiei intunerecului este amvonulu.

E dreptu, cá preotulu prin rugatiunea altariului converséza cu Dumnedieu ca unu Moise pe muntele Sinaiului; inse precumu legile morale ale lui Moise

numai prin publicare si aplicare a devenitu salutarie pentru israilteni, asia si cultulu dumnedieescu in dile de dumineci si serbatori numai insocitu de invetiaturi edificatorie póte corespunde pe deplinu problemei bisericii; la din contra pe cum poporulu israiltenu prin intardierea lui Moise pe munte a degeneratu in idololatria asia si poporulu nostru pana candu preotulu va remane numai in altariu si nu va face cunoscuta voi'a lui Dumnedieu poporului, de pe amvonu: poporulu necesarminte va remané indereptulu celoralalte popore colocuitorie, ma trebuie se ne tememu, cá din di in di totu mai tare va degenerá si se va incurcá in superstitiuni. Nu avemu ce ne mirá in astfelu de impregiurari, déca poporulu in multe locuri e mai plecatu a ascultá cuvintele celoru ce-lu adapa cu beuturi spirituóse, decátu ale aceloru, cari voiescu se i dee *din ap'a cea viua, din care déca va bé nici candu nu va insetosiá*. Si dorere, cá acésta impregiurare multi preoti mai pucinu calificati, séu si mai bine calificati, dar iubitori de comoditate o folosescu ca usia de scapare de sub respundiabilitatea pentru neimplinirea celei mai sante detorintie pastotale. Unde — precum se observédia in laudatulu pastoralu — poporulu nostru nu i place predic'a: e semnu cá i lipsesce crescerea. Ochii cari s'au dedatu cu intunereculu, nu potu suferi lumin'a dintr'o data: acésta lege a naturei sta si in privinti'a luminarii mintei.

Spre mangaerea preotiloru celoru mai pucinu cualificati li se observa, cá nici lun'a si stelele nu respandescu lumin'a in asemene mesura in intunereculu noptii, prin radiele reflectatorie, si totusi acést'a inca e destulu ca calatoriulu se nu se abata dela calea conducetoria la scopu. La luminaea poporului prin invetiaturi nu se recere teori'a lui Herschel si alui Galilei. „Melius est, nos reprehendant gramatici, quam non intelligent populi. Quid prodest clavis aurea, si aperire quod volo non potest, aut quid obest lignea, si hoc potest?“ dice santulu Augustinu; e de ajunsu zellu, foculu inimei ardiatorie pentru progresulu poporului: acelu focu, pre care in form'a limbiloru l'au avutu apostolii prin Duhulu santu, si succesive lu are totu preotulu. Foculu din fire lumineza, incaldiesce si curatie; asemene si limb'a preotului dupa chiamare trebuie se lumineze mintea, se misce inim'a si se indrepte moravurile poporului; limb'a preotului inchide iadulu si deschide ceriulu, lumineza consciinti'a si o consacréza lui Dumnedieu.

Crestinismulu sta de asupra firmamentului lumii acesteia ca unu sóre alu poporeloru, si cu radiele sale

ceresei luminéza pamentulu; inse aceste radie se reflectéza in individualitatile poporeloru; si vai poporului, care nu se bucura de caldur'a si lumin'a acelor radie divine: acelu poporu — pecumu demustra Preasantitulu Domnu episcopu diecesanu in pastoralulu seu — in concursulu celu mare alu poporeloru si-perde insemnatatea, si responsabilitatea cea grea pentru acésta perdere nu póte cadé pe poporu, ci pe aceia, carora li este incredintiata conducerea lui.

Starea nóstra in asta privintia e deplorabila; noi acést'a nu o potemu negá, pentrucá o cunoscú si altii. Carolu *Andree*, in scrierile sale geografice relative la biseric'a ortodoxa de adi, dice intr'altel: „In tóte tierile, unde susta biseric'a greco-ortodoxa, in privintia culturei fórté inderetru au remasu poporele de cele lalte natiuni ale Europei. La romani si la germani, la catolici ca si la protestanti aflamu viétia, studiu, lupta, polemica, discussiuni scientifique si literatura teologica: in biseric'a orientala tóte aceste lipsescú. Despre silintia científica numai ici-cole la singuratici poti aflá urma: mass'a clerului e neculta. Omenii mai inaintati in cultura, carii apartienú la biseric'a ortodoxa, nu multu se intereséza de biseric'a, ma nici nu le pasa de ea, de si pe facia nu s'au desbinatu de cátra dens'a. Acestia cugeta si traescú in sfer'a ideiloru europene, lasandu pre poporu purtarii de grije a biseric'e si preotiméi. Predici din partea preotiméi arare ori se tienu cátra poporu. Oratori mai insemnati nu se afla, etc. etc.”

Cetirea cartiloru folositorie recomandata in pastoralu cumu sunt studiile teologice, istoria biseric'esca si dreptulu canonicu, apoi prenumerarea si cetirea foiloru periodice, cari se ocupa cu trebile nóstre biseric'esce, dupa parerea nóstra trebuie necesarminte se urmeze, delocu ce dispusetiunile pastoralulu se voru esecutá, si voru fi controlate cu tota rigurositatea, pentru cá a invetiá pre altii fara pregatire, cu succesulu ce se astépta dela unu preotu, nu e posibilu. éra pregatire fara de carti si cetire abia ni o potemu inchipuí.

Dupa dispusetiunile §-lui 174. p. 9. din compendiulu de Dreptulu canonicu alu biseric'e nóstre romane ortodoxe, DD. Protopresviteri si administratori protopresviterali au „a tiené in biseric'a cu privilegiulu visitarei invetiaturi religiose si morale cátra comunele biseric'esce, si cátra parinti pentru de a tramite la scóla pre copii si copilele lorú; ér afara de biseric'a povetiuri cátra intregulu personalu biseric'escu si scolariu pentru acurat'a si consciéntios'a

implinire a chiamarii lorú.” Detorintiele preotiloru parochiali sunt atinse in §-lu 185. p. 6. 9 si 15. alu aceluasi compendiu. Canonulu 58. Apostolescu, Can. 19. alu sinodulu ecumenicu din Trulla precumu si alte canóne prescriu, cá detorintia cea de capetenia este a invetiá si luminá poporulu, si apoi a administrá santele misterii, si cá negligandu-o preotulu acésta detorintia, are se fie pedepsitu cu segregare, si mai pe urma cu depunere.

Relativu la uneltirile contrariloru biseric'e nóstre, despre cari se face amintire in pastoralu, avemu a observá cu barbatulu de mare eruditiune alu natiunei si biseric'e nóstre, Domnulu *Babesiu*, cá *lupii numai acolo bantuescu turm'a, unde pastorii dormu; unde inse pastorii privighiéza, acolo glasulu amagitoriloru nicicandu nu va fi ascultatú; acolo poporulu va fi ca si „oile cele intielepte, care audu glasulu pastorului lorú, cá acest'a oile sale le striga pe nume si le mana, si candu mana oile sale, merge incaintea lorú, si oile mergu dupa densulu, cá sciú glasulu lui. Éra dupa celu strainu nu mergu, ci fugu dela densulu, cá nu cunoscú glasulu strainilorú” (Ioanu X. 35.)*

Pe noi intru adeveru ne suprinde curagiulu acelor apostoli moderni, cari voescu se profiteze de seraci'a si neajunsurile poporului nostru, facendu-i — pecumu suntemu informati — totu felulu de promisiuni, ca sè se abata dela credintia s'a ortodoxa, adi candu dupa total'a nóstra despartire ierarchica de cátra serbi, s'a sfarimatu si celu mai de pe urma argumentu, folositu de rapitorii liniscei poporului nostru, adi, candu biseric'a nóstra e nationala, e libera si finalminte constituita pe principiile cele curatu democratice ereditate dela Ch. fundatorulu biseric'e crestine: „*Furi sunt si talhari*” toti aceia cari nu intra pe usia in staululu oilorú, dice sant'a evangelia.

Acesti contrari ai biseric'e nóstre — fie macaru si de unu sange cu noi — cari in diu'a de astadi virinduse in biseric'a nóstra, se incérca a resuscitá frecarile secliloru celoru de trista memoria; nu se sfiescu a reluí firulu incercariloru sistematice de a amagi poporulu nostru dreptucredintiosu prin midilóce necurate si arguminte mintiunóse spre a-si parasí legea strabuna, — toti acestia sunt invetiaceii lui Simeonu vrágitorulu, cari in locu de „*cuvintele cele sanatóse a Domnului nostru Is. Cr. si de invetiatur'a carea este dupa buna credintia*” (I. Tim. VI. 3) prin manevre scamotorice cu argumintele si „*cuvintarile cele rele ale ómeniloru celorú stricati si lipsiti*

de adeveru" (I. Tim. VI. 5) însela si orbescu poporul, si spre batjocur'a crestinismului sémena ura intre acele popóre crestine, care dupa origine si pusetiunea lor, chiaru in interesulu esistintiei proprii, sunt chiamate a vietuá la olalta in cea mai buna armonia.

Astfelu de propagande in interesulu crestinismului nu potu avé locu; adi curagiulu de misionariu numai intre poporale cele necrestine si selbatice se póte considerá de virtute; si déca totusi si pe la noi se intempla din óre-si care parti: acesti *misionari de casa* cu propagandele lor, pe ascunsu de siguru reprezenta alte interese, alte principii ncompatibile cu interesele si principiile bisericei lui Cristosu

Inseramu dupa „Biserica romana“ urmatoriulu proiectu de lege organica pentru Biserica ortodoxa din Romania:

PROIECTU DE LEGE ORGANICA

PENTRU

BISERIC'A DREPTU CREDINTIÓSA ROMANA

Datu de guvernulu in desbaterea Senatului la 1867.

Modificatu in parte cu consentimentulu clericiloru laici, ale caroru motive sunt la inceputu, si precedate de notitie explicatorie.

Càtra cei in dreptu a cunósce adeverulu.

Motivele care ne-au impinsu a face modificari de si neoficiale, pentru cà n'avemu dreptulu, insa avemu o datorie imperiósá, fiind-cà acésta haina (adica legea) fiindu pentru spinarea nóstra a preotiloru laici, amu crede cà ar trebui se fie croita pe tali'a nóstra spre a nu ne împiedicá intr'ensa.

Ajunge multimea aniloru, in care biserica sta pe locu, sta in o letargie fie-ne iertatu a dice, rusinósá. Credemu cà legiutorii, se ia iniciativ'a, lasandu mai intaiu spiritulu de ure personale, de pasiuni politice, si eu maia pe cugetu se statuedie si pentru biserica, care este mama comuna a crestiniloru, si créda cà o lege nu se face nici o data pentru presentu, ci pentru viitoru. De accia dicemu, càti voru avea vre o antipatie asupra unora din preotii laici, din cestiuni politice séu sociale, se le lase la o parte si se lucredie cu nepartinire, càci legea precumu diseramu, nu se face pentru clericii de adi, ci pentru cei de maine. Càci proverbulu dice „*pentru purici se nu aruncamu plapuma pe focu.*“

Motivulu, o mai repetamu, care ne-a silitu se facemu aceste observari, este cà guvernele candu facu unu proiectu de lege pentru clerici, nu chiama ómeni speciali a-ii consultá ci facu insile, si noi in ast-felu de casuri ne referamu la proverbulu care dice: „*este anevoe cismarului se croiasca fracu.*“

O se dica negresitu cineva cà, candu scriemu aceste randuri, cugetamu noi preotii a statuá pentru noi, nisce legi prin cari vomu fondá statulu in statulu! Nu! fie bine incredintatu ori care, cà preotii laici, ca ómeni in societate, legati

stransu prin familie cu societatea din care face parte, nu cugeta mai multu de càtu celu din urma cetatiénu.

Elu este supusu indoitu, càci implinesce datoriele societatii, platindu ori ce felu de dare ce se cere de càtra statulu, implinesce si datoriele Religiunei si se supune si legiloru Bisericei.

Ast-felu dar domnii mandatari ai corpuriloru legiutóre, lasandu pentru unu momentu la o parte ori ce pasiune ce voru fi avendu asupra vre unora din preotii precumu amu disu, provenita din cestiuni politice si sociale, se lucredie in consciintia, càci o mai repetu; o lege nu se face pentru adi, ci pentru maine si asia in colo, legea nu se face pentru preotii ci pentru biserica, care este mama sufletésca a tuturoru. Preotii astéptu acésta institutiune, rugandu cerulu ca se-i inspire ca pe santii parinti ai sínódeloru generale, care au regulatu Religiunea, si Ddieu se ii aiba sub a sa protectiune.

Cap. I.

Art. I Biserica resariténa Romana, ca membra a santei sinodale si Apostolice biserice, alu carei capu este insusi Domnulu nostru Isusu Christosu, ea marturisesce si padieste ne schimbatu tóte dogmele si santele canóne Apostolice si sinodale, conformu credintiei marturisite de biserica resaritului si de strabanii Romaniei.

Art. 2. Biserica Romana, este si remane de sine (Autocéfala, indipendinta) de ori ce iniurire a altei Biserice straine, intru totu ce privesce organizarea ei si disciplin'a.

Art. 3. Se institue unu sinodu nationalu alu Bisericei resaritene Romane cu conditiile urmatóre:

Elu va mentiené unitatea ei in dogme cu vechi'a Biserica, prin consultatiuni la casu de trebuintia, cu cea din Constantinopolu, si cu tóte bisericile de acésta credintia, in cestiuni de progresu pentru inflorirea si prosperitatea ei.

Va legiu si va otari administrarea si disciplin'a ei nationala in totu coprinsulu Statului Romanu.

Art. 4. Nici unu clericu Romanu, de ori ce gradu nu va avea dreptu a se adresá in nici unu casu la alta Biserica séu la sinodulu ei, nici la Constantinopolu, nici la ori care alta afara de cea din tíera.

Acela care se va adresá, se va socoti abatere, si ca abatutu se va judecá de càtra sinodulu nationalu, ca calcatu dreptulu de independintia a Bisericei romane, acela se va osandí si se va lepadá din cleru fara esceptiune de gradu, càci clerulu e unulu.

Cap. II.

Art. 5. Siefulu clerulu romanu, va purtá titlulu onorificu de *Primatu alu Romaniei* cu de a presidiá in sinodulu nationalu. Primatulu Romaniei este interpretu intre guvernulu si clerulu in cestiuni de interesu generalu alu bisericei romane.

Acestu titlu se pórtá de càtra Archiepiscopulu Mitropolitulu, celu care va fi in scaunulu Mitropolii din capitala, ca resiedintia.

Art. 6. In Statulu Romanu sunt si voru fi doui Archiepiscopi supranumiti Mitropolitii, si siése Episcopi avendu fie-care din acesti o eparchie speciala, sub administrati'a sa

Intinderea Eparchiiloru se va determiná prin o lege, avendu-se in vedere o impartire càtu se va potea mai egale a teritoriulu romanu.

(Va urmá.)

Bibliografia.

Amu primitu unu esemplariu din „Instrucțiune“ pentru invetiatorii dela scólele centrale ale reuniunii granitieresce din fostulu regimantu romanu I. privitoria la tratarea cartiloru scolastice, compusa de Basiliu Petri, profesoru preparandialu. Acésta „Instrucțiune“ este, precumu se vede pentru invetiatorii dela scólele centrale ale reuniunii granitieresce, fia insa scóla ori unde, scopulu ei este același: cultivarea tenerimeii, spre ajungerea carui'a invetiatoriulu trebue se aléga metodulu celu mai usioru și practicabilu. Manualulu Dlu Petri este fórté corespundietoriu și recomandabilu in acésta privintia. Autorulu intr'unu ronu sistematicu tractéza separatu despre fiacare obiectu de propusu in scól'a; asia pe: I. Tractarea abcedariului. II. Tractarea cartei de leptura. III. Tractarea gramaticeii, a ortografieii și a stilului etc. Instrucțiunea cuprinde 6½ cóle tiparitu micu și desu. Unu esemplariu costa 50 cr. v. a. cu portulu postalu 57 cr. v. a. Dela 10 esemplarie se dá unulu rabatu și se afla de vendiare la autorele in Sibiiu (Reispergasse nru 330) se póte trage de a dreptulu séu prin librariile cunoscute.

Recomendamu invetiatoriloru nostri spre imbracisare acestu manualu de mare importantia.

VARIETATI.

* * Numerulu presinte alu foiei nóstre, din cause neaternatórie dela redactiune, a trebuitu sè se reti-paréscă. De aci a provenitu intardierea edarii, pentru carea ceremu seus'a onoratiiloru nostri prenumeranti.

Redactiunea.

* Comisiunea consistoriale esmisa in personele Ddloru: Vincentiu Babesiu, Ioanu Popoviciu Deseanu și Iosifu Goldisiu spre scopulu elaborarii proiectalului de programa pentru edarea unei foi periodice, ca organu oficialu alu eparchiei romane gr. or. aradane, — in 1/16 a lunei curinte si-a finitu elaboratulu, fiindu de facia la desbaterea acestuiași D. Archimandritu și Vicariu episcopescu Mironu Romanu. Dupa acestu proiectu fói'a inca in anulu curinte 1872. va intrá in víctia sub titlu: „Lumina.“

+ In siedinti'a consistoriala din 2. Martiu a. c. s'au denumitu de Inspectori scolari: pentru cerculu Simandu, Constantinu Popoviciu; la Buteni, Alesandru Pecicanu asesoru consistorialu și parochu; la Agrisiu, Ioanu Ardeleanu notariu; la Chisineu, Ioanu Cornea asesoru consistorialu și parochu; la Siepreusiu, Mihaiu Sturz'a preotu, fostu redactore alu Sperantieii; la Iosasiu, Ioanu Munteanu, preotu; la Boros-Sebesiu; Demetriu Onic'a esactoru comitatensu; la Ot-

lac'a, Petru Suciú notariu; la Dezn'a, Elia Bozganu adjunctu pretorialu și la Chiseteu, Georgiu Petroviciu, preotu.

* * Din Caransebesiu ni se scrie că Domineca in 13-le Februariu 1872 st. v. s'a tienutu in catedral'a de acóló parastasu pentru mantuirea sufletului a in fericire adormitului, ilustrului și marelii Mecenatu alu nostru Emanuilu Gojdu. Parastasulu a capetatu o insemnetate mai mare prin acea că Pré Santi'a Sa Domnulu Episcopu diecesanu a pontificatu la celebrarea lui, și prin acea că si sinodulu protopresbiteralu a fostu conchiamatu pe acea d'ua-Asistandu la parastasu membrii sinodului acestui-a, precum si fruntasii comunei Caransebesiu, Episcopulu pontificante, ca rele e primulu oratoru bisericescu alu Romaniloru, — dupace a d'ispuu cetirea testamentului amesuratu vointiei repausatului, — s'a folositu de acést'a impregiurare binevenita, si a tienutu o cuventare fórté acomodata si fórté patrundietoria,* carea va remané pentru totudeuna adencu intiparita si neuitata in inimele ascultatoriloru, si va produce si fruptele sale cele nobile si binecuventate, cari le asceptamu si le dorimu cu totii d'inpreuna“

* Principés'a Dora d'Istria, carea dejá de mai multu, tempu cercetéza renumitulu archivu din Venetia, a descoperitu mai multe date interesante pentru Istori'a Romaniei și acele le-a publicatu in fói'a „Revista Europea“ intr'unu articlu. „Albanii in Romania“. In acestu articlu sunt multe date noue despre Principii Ghica din secululu alu 17. Dora d'Istria descria istori'a Albaniloru din secli: 17, 18 și 19. pana in dilele nóstre.

(Statisticu) Conscriptiunea poporului efeptuita conformu art. de lege III. din 1869. ni arata urmatoriulu resultatu:

Ungari'a (socotinduse aci tierile de sub coron'a stului Stefanu) are 17,331. comunitati, cu o poporatiune constatória din 15.417,327 de suflete dintre care pe Ungari'a cadu 11.117,623 de suflete; pe Transilvani'a 2.101,727 de suflete; pe Fiumea și districtulu ei 17,884 de suflete pe Croati'a și Slavoni'a 979,722 Confiniulu milit. 1.200,371.

Dintre acesti'a apartienu la biserica greco-ortodoxa in Ungari'a 1.148,242 in Transilvani'a 654,223. in Fiume și district. 19. in Croati'a și Slavoni'a 140,579. in Confiniulu militaru. 646,256. Sum'a 2.589,319.

Acestu opu s'a compusu și edatu la ingrigirea Ministrului r. u. de agricultura.

* * Esamenu publicu s'a tienutu 28. Fauru a. c. cu elevii dela scól'a elementara din suburbiulu Perneava. La esamenu a asistatu unu publicu destulu de insemnatu din tóte clasele poporului. Intre altii anumimu pre Dlu M. B. Stanescu ca presiedintele esamenului, carele donà mai multe carti folositoare copiiloru mai diligenti. Erá unu dragu a vedea, cum succescinti'a romana atátu de frageda, ca albinele sirguitoire, nisuesce pentru perfectiunea și cultivarea facultatiiloru sale spirituale, respunsurile eminente ni dovedescu, că romanulu inca póte corespunde legiloru de instructiune publica, numai se aiba invetiatori apti și interesati de crescerea si

* Fórté ne ar' deobligá Dlu tramitietoriu, candu ni-ar' potea tramite spre publicare insasi vorbirea.
Red

educatiunea tenerimei; onóre Dlui Petru Popoviciu, carele in acésta privintia si-a eluptatu recunoscintia tuturor romanilor aradani.

* „*Beseda ucitelasca*“ (fóia scolastica din Praga) in nrulu 1. a. c. publicá epístóla interesanta a lui *J. Comeniu*, scrisa in Eilbing in albumulu unui amicu alu seu. Epístóla, care e datata din 9. Maiu 1645. e intitulata „Reguli de viétia“ consta din urmatóarele 7 puncte. 1) *Ca se traiesci intieptiesce*, ori ce cultivezi cauta la scopu, alege medilócele acomodate si le intrebuintieza amesuratu scopului. Scopulu vietii este pregatirea pentru eternitate, fiindcá la eternitate numai prin mórte devenimu: problem'a vietii este pregatirea pentru mórte. Precum a fostu viétia asia va fi si mórtea. 2) *Ca se traiesci in armonia*, nu stricá cu faptele acea armonia, in carea Ddiu a creatu tóta natura dar' mai vertosu pre omu. Meditatiunea si exercitiulu se-ti fie acompaniatorii nedespartibili. 3) *Ca se traiesci pacinicu*, incungiura totu aceea, ce-ti ar potea nelinisci' consciintia si inim'a 4) *Ca se traiesci in activitate*, tóte agendele tale le implinesce cu voia, ce singuru poti face, nu incredintia altuia. Numai viétia activa e adeverat'a viétia, neactivitatea este mormentulu omului viu. 5) *Déca se acumuleza lucrurile*, nu petrece tempulu cu vórbe góle. In cátu e cu potintia ie in socotintia si ajutoriulu altora; córd'a prea tare stimulata usioru se rupe. 6) *Tempulu vacantu* spre asia ceva lu-intrebuintieza, ce recreaza de-o potriua si corpulu si sufletulu: preumbra-te petrece-ti cu prieteniú séu ocupa-te cu economi'a. 7) *Referitoriu la modrulu rationalu alu calatorieci*, Comeniu mai multa insemnatate pune pre urmatóarele: cine a vedíutu omu, padure, munte, orasiu si altele de acestu feliu, a vedíutu intr' adeveru lumea, fiindu cá din aceste consta; inase nu calatori numai se vedí alti munti etc. ci ca se audi si se gásesce ómeni invetiati, cu acaroru scientie se-ti poti inmultu cunoscintiele tale. Plecandu dar' in pamentu strainu, nu mergi in alta lume cáci patri'a intieptului este pamentulu intregu, numai ca scóla trebuie se-la privimu acél'a, ca dupa esemplulu altora se invetiannu.

× Fóia „*Szombati lapok*“ in nrulu 8. comunica din „*Journal des Débats*“ urmatóarele date despre causa instructiunei publice din China: In Pechingu nu sunt mai pucinu de 500 scóli, in cari copii invétia a seriá, ceti si ceva maiestria. Totu aceea ce s'a disu despre copii, respective despre barbarismulu chinesu este numai scornitura. Nicairi nu se póta asia mare grige pentru crescerea copiiloru ca in China. In tóte dilele ambla telégile pre stradele orasieloru mai mari, si pre copii de cari parintii nu potu grigi din ceva causa, ii ducu in Yiu-in-Tanu. Acest'a este unu institutu de caritate unde se tienu medici, muieri betrane si nutrice. Mandarinii cercetéza in tóta luna institutulu si comisarii spitalului controléza modulu traterei facia cu copii. In Canton este o casa pentru copii aflati, carea o numescu si „*Casa misericordiana*.“ Aci intru adeveru se póta grige parintésca de copii, si asia instructiune li se dá, incátu dupa ce esu din institutu se potu aplicá la ori ce maiestria.

** (*Veniti la meserii romanilor!*) Amu preparatu inlesnire pentru invetiarea de meserii mai multe in Brasiovu;

Proprietatea si editur'a teologiloru aradani.

amu provocatu mai de multe ori, ca tenerii, cari sciu scrie, ceti si aritmetica se vina, cá-si afla locu de a invetiá méseria, templaria, croitoria, cojocaria, croitoria de dame, papucaria si pantofaria, si abia capataramu vr'o 5 teneri, cari se aplicara. Acum se afla si lacatusi, si inca unulu vienesu, la care se potu perfectóná in acésta meseria fórté avanta-giosa si segura 5—10 invetiacei, numai se scie si vorbi in cátuva ori nemtiesce ori ungresce afara de roman'a. Óre nu póta vin'a inteligenti'a romana si preutimea, cá nu recomanda mai cu deadinsulu imbraciosiarea meserieloru? Asi dorí se se intrebe fiacare cititorfu, déca nu-lu mustra consciintia nationale! Astadi se ne tragemu cu cardulu pela orasie, cáci si dreptulu politicu si viétia cea cu consciintia de sene si-are resiedíulu seu cu deosebire prin orasie, unde, fara mosii, cu munca simpla, se castiga drepturi, averi colosale, case, palate, capitale si védia invidenda! Gaz. Trans.

** *A esitu de sub pressa: Vocabulariu completu pentru opurile lui Caiu Iuliu Cesare si ale continuatoriloru lui* prelucratu dupa vocabulariulu lui G. Chr. Crusius si in avutitu de Dr. Vasilie Glodariu, professoru de limb'a elina si germana la gimnasiulu plenariu *romanescu* din Brasiovu. 1871. Römer & Kammer, tipografi, editori si provedietori. 8° mare, litere garmondú, circa 23½ cóle, cu una pretatiune de 29 pagine despre care nu ne induóimu cá va trage de aprópe luarea-mente a filologiloru nostri, pentrucá in partea cea mai mare a sa se ocupa de cestiuni filologice. Vocabulariulu in sinesí va fi de mare folosu tenerimei ce are de lucru cu resp. auctori latinesci.

Pretiuulu unui esemplariu 1 fior. 80 cr. val. a., séu in lei noi 4 si 50 bani. Se póte trage dela editorii Römer & Kammer.

** *Dictionariulu ungrescu-romanescu* compusú de Georgie Baritiu. Brasiovu 1869, form. 8° mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la librariile din Brasiovu, Sibiiu. Clusiu, Lugosiu, Temisóra. Aradu, M. Sigetu, cu pretiuulu originale fiesu 3 fr. 70 cr. leg. tiépenu cu piele, si 3 fr. 20 cr. v. a. legatu usioru. Anume pentru comitate sunt depuse in Clusiu la librariile dloru I. Stein si Lad. Demjén. In Sibiiu la libraria Iulius Spreer.

Rectificare. In nrulu trecutú s'a strecoratu o eróre esentiala: asia pre pag. 34, in locu de *Pavelu samosacianulu* (carele in sinodulu localu din Antiochia tienutu la 265 ca ereticu a fostu depusu din scaunulu Eppsecu alu Antiochiei) sè se cetésca *Simeonu* (dupa altii Simonu) vragitoriulu, (incepetoriulu eresuriloru in biserica crestina, nascutu in Samaria.)

Post'a redactiunei.

Dlui E. Moga in Rabogani. Primesce multiamit'a nóstra. Nrii s'au spedatu la toti dela inceputu.

Societati „*Alexi-Sincaiana*“ in Gherla. Prea bucurosu tramitemu fóia nostra nu numai Fratiiloru Vóstre ci ori carei societati de leptura, care va dorí se-o aiba. Salutare fratiésca!

Red. „*Sionulu rom*“ Viena; „*Familia*“ Pesta. Numai nrulu 1 amu primitu din pretiuitele Dvóstre diuarie. Amu dorí se scimu ce e causa? cáci noi Vi amu tramisu regulatu alu nostru.

Pentru redactiune: **Vincentiu Mangr'a.**

Tipariulu lui Stefanu Gyulai in Aradu.